Ympäristöministeriö

Riikka Siljander, erityisasiantuntija

Eduskunta, suuri valiokunta, kuuleminen 30.1.2019

Komission tiedonanto ’EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta’ (E100/2018)

Komissio antoi tiedonannon ’EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta’ 28.11.2018. Tiedonannon käsittely neuvostossa alkoi joulukuussa 2018. EU:n tulee vuoteen 2020 mennessä toimittaa pitkän aikavälin strategiansa YK:lle Pariisin sopimuksen mukaisesti.

EU:n pitkän aikavälin strategian on tarkoitus vahvistaa Euroopan johtavaa asemaa globaaleissa ilmastotoimissa ja esittää visio nettonollapäästöjen saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä sosiaalisesti oikeudenmukaisella ja kustannustehokkaalla tavalla. Ehdotettu strategia ei kuitenkaan sisällä uusia politiikkaehdotuksia, eikä siinä ehdoteta 2030 tavoitteiden muuttamista. Sen sijaan se asettaa suunnan EU:n energia- ja ilmastopolitiikalle ja hahmottelee, mikä voisi olla EU:n pitkän aikavälin panos Pariisin sopimuksen lämpötilatavoitteiden saavuttamiseksi.

EU on laajalti saavuttamassa vuodelle 2020 asetetut ilmasto- ja energiatavoitteet. Lisäksi jo sovittu energia- ja ilmastopolitiikan 2030 lainsäädäntö antaa edellytykset saavuttaa ja mahdollisesti ylittää EU:n Pariisin sopimuksen alainen tavoite vähentää päästöjä vähintään 40 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 1990. Nykyisellä politiikalla voidaan saavuttaa noin 60 % päästövähennys vuoteen 2050 mennessä. Tämä ei kuitenkaan ole EU:lta riittävä panos Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tiedonannossa tarkastellaan kahdeksaa erilaista skenaariota. Kaikkien skenaarioiden lähtökohta on vuodelle 2030 sovitut energia- ja ilmastopolitiikat ja -tavoitteet. Lisäksi kaikissa skenaariossa pohjalla on kustannustehokkaita politiikkatoimia, kuten uusiutuvan energian voimakas lisääminen ja energiatehokkuuden parantaminen. Viidessä skenaariossa tarkastellaan erilaisia teknologioita ja toimia, jotka edistävät siirtymää kohti nollapäästöistä taloutta (sähköistyminen, vety, sähköstä tehtävät polttoaineet, energiatehokkuus ja kiertotalous). Näissä skenaarioissa päästään hieman yli 80 % päästövähennykseen 2050 mennessä verrattuna vuoteen 1990, kun maankäyttöä, maankäytön muutoksia ja metsätaloutta (land use, land use change and forestry, LULUCF) ei oteta huomioon ja noin 85 %:n nettopäästövähennykseen (sisältäen LULUCF sektorin). Kuudes skenaario on yhdistelmä viidestä edellä mainitusta skenaariosta. Tässä skenaariossa saavutetaan 90 % vähennys nettopäästöissä (sisältäen LULUCF sektorin) vuonna 2050 verrattuna vuoteen 1990. Seitsemäs ja kahdeksas skenaario tarkastelevat nettonollapäästöjen saavuttamista vuonna 2050. Toisessa korostuu nollapäästöisten energialähteiden ja energiatehokkuuden voimakas kasvu ja lisäksi negatiivisia päästöjä saadaan hyödyntämällä bioenergiaa yhdessä hiilentalteenottoteknologian kanssa (carbon capture and storage, CCS). Toisessa sen sijaan korostetaan vahvan kiertotalouden ja vähähiilisempien kulutustottumusten roolia sekä tarkastellaan maankäyttösektorin nielujen vahvistamista.

Skenaariotarkastelut osoittavat, että pelkästään uusiutuvan energian, energiatehokkuuden lisääminen ja kiertotalouden edistäminen yhdessä yksittäisten teknologisten ratkaisujen kanssa ei riitä nettonollapäästöjen saavuttamiseen, vaan se edellyttää teknologisen potentiaalin ja kiertotalouden maksimointia sekä laajamittaista luonnon hiilinielujen hyödyntämistä sekä muutoksia liikkumistottumuksissa. Siirtyminen kohti nettonollapäästöistä taloutta edellyttää muutoksia kaikilla toimialoilla, mutta määrällisesti erityisesti energian tuotannossa ja käytössä, joka vastaa yli 75 % EU:n kasvihuonekaasupäästöistä.

Komissio esittää tiedonannossa seitsemän strategista osa-aluetta, joihin polku kohti nettonollapäästöistä taloutta vuoteen 2050 mennessä voisi perustua.

- Energiatehokkuuden tuomien hyötyjen maksimointi, mukaan lukien nollapäästöiset rakennukset.
- Uusiutuvan energian ja sähköistymisen maksimaalinen hyödyntäminen Euroopan energiatuotannon hiilestä irtautumisessa.
- Puhtaan, turvallisen ja yhdistetyn liikkumisen omaksuminen: Kaikkien liikennemuotojen tulee edistää liikennesektorin vähähiilitavoitetta.
- Kilpailukykyinen teollisuus ja kiertotalous päästövähennysten keskeisinä mahdollistajina: Resurssitehokkuutta ja kiertotaloutta tulee kehittää, jotta EU:n teollisuus säilyttää asemansa yhtenä tehokkaimmista globaalilla tasolla.
- Älykkään verkon ja yhteyksien riittävä kehittäminen.
- Täysi hyöty biotaloudesta ja tarvittavien nielujen luominen.
- Jäljelle jääneiden päästöjen poistaminen hiilidioksidin talteenottoa ja varastointia hyödyntäen.

Tällä hetkellä noin 2 % EU:n bruttokansantuotteesta investoidaan energiajärjestelmään ja siihen liittyvään infrastruktuuriin. Osuuden tulisi kasvaa 2,8 %:iin nettonollapäästöjen saavuttamiseksi. Saamaan aikaan voidaan saavuttaa merkittäviä säästöjä terveydenhoitokuluissa, sillä päästöjen vähentäminen vähentää myös ilmansaasteita. Kokonaisuudessaan hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen on komission arvion mukaan taloudellisilta vaikutuksiltaan positiivinen, vaikka merkittäviä lisäinvestointeja tarvitaan kaikilla sektoreilla. EU:n talouden odotetaan yli kaksinkertaistuvan, vaikka se saavuttaisi hiilineutraliteetin. Nettonollapäästöihin johtavalla polulla arvioidaan olevan enintään 2 %:n positiivinen vaikutus bruttokansantuotteeseen vuonna 2050 verrattuna siihen, mihin nykyinen politiikka johtaisi. Arvio ei sisällä hyötyjä, joita saadaan vältetyistä tuhoista, joita ilmastonmuutos aiheuttaa, ja niihin liittyvistä sopeutumisen kustannuksista.

Komission tiedonannossa ei ole esitetty maakohtaisia arvioita taloudellisista vaikutuksia.

Suomen näkemykset

Suomi pitää tärkeänä, että EU:n pitkän aikavälin strategia vastaa osaltaan Pariisin sopimuksen pitkän aikavälin tavoitteeseen rajata lämpötilan nousu alle kahteen asteeseen ja pyrkiä kohti puoltatoista astetta. Suomi yhtyy komission käsitykseen siitä, että EU:n tulee pyrkiä nettonollapäästöihin vuonna 2050 ja näin säilyttää johtajuutensa kansainvälisessä ilmastopolitiikassa. Suomi katsoo, että tulisi myös tarkastella EU:n 2030 tavoitteen riittävyyttä nettonollatavoitteen saavuttamisen näkökulmasta ottaen huomioon, että EU:n keskeiset ilmasto- ja energiatoimia ohjaavat säädökset tulevat uudelleentarkasteluun vuoteen 2023 mennessä. Suomi pitää myös tärkeänä, että siirtymä vähähiiliseen yhteiskuntaan on oikeudenmukainen ja että siinä huomioidaan sosiaaliset ja alueelliset eriarvoisuudet. Lisäksi Suomi pitää tärkeänä, että ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutumistoimenpiteet ulotetaan yhteiskunnan kaikille sektoreille.